

10 Η θέση της ορολογίας στο μάθημα της Μετάφρασης Γενικών Κειμένων

Ελπίδα Λουπάκη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει τη θέση της Ορολογίας στο μάθημα της Μετάφρασης Γενικών Κειμένων. Για το σκοπό αυτό μελετώνται αφενός οι διαφορετικές θεωρητικές απόψεις επί του θέματος και αφετέρου η πρακτική εφαρμογή τους όπως αποτυπώνεται στα προγράμματα σπουδών των πανεπιστημίων της ημεδαπής. Η μελέτη αυτή καταδεικνύει τη σύγχυση που επικρατεί τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο και την οποία επιδιώκουμε να διαλύσουμε, όσο γίνεται, μέσα από συγκεκριμένες προτάσεις.

The place of Terminology in the Course of General Translation

Elpida Loupaki

ABSTRACT

The aim of this paper is to explore the place of Terminology in a course of General Translation at the university. To this goal, both theoretical approaches about General Translation as well as empirical data will be analyzed. More specifically, we intent to record all General Translation courses offered at the university level and compare their descriptions. Moreover, a corpus of authentic texts used during the last ten years will be examined.

0 Εισαγωγή

Ιδιαίτερα διαδεδομένη είναι η αντίληψη ότι ζητήματα που άπτονται του αντικειμένου της ορολογίας δεν εμπίπτουν στο περιεχόμενο διδασκαλίας του μαθήματος Μετάφρασης Γενικών Κειμένων (στο εξής ΜΓΚ). Αρκεί να ανατρέξουμε στα προγράμματα σπουδών των ελληνικών πανεπιστημιακών ιδρυμάτων για να διαπιστώσουμε, σε μεγάλο ποσοστό, την απουσία αναφοράς σε θέματα ορολογικής αναζήτησης και τεκμηρίωσης αλλά και μια σύγχυση ως προς τι είναι ΜΓΚ και ποια κείμενα εντάσσονται στην κατηγορία αυτή. Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι αφενός να διερευνηθούν τα θεωρητικά ζητήματα αναφορικά με τα κριτήρια ταξινόμησης γενικών και ειδικών κειμένων και αφετέρου να αναζητηθεί η θέση της ορολογίας στο μάθημα ΜΓΚ, όπως προκύπτει από την εμπειρική παρατήρηση κατά την πολυετή ενασχόλησή μου με τη διδασκαλία του εν λόγω μαθήματος στο Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου

Θεσσαλονίκης. Υπ' αυτό το πρίσμα, θα μελετηθούν αρχικά οι διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις που αφορούν την κατάταξη των προς μετάφραση κειμένων, στη συνέχεια θα σκιαγραφηθεί το τοπίο διδασκαλίας του μαθήματος στην Ελλάδα ενώ ακολούθως θα αναλυθούν κάποια παραδείγματα αυθεντικών κειμένων που χρησιμοποιήθηκαν στο πλαίσιο του Διατηρηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Μετάφρασης-Διερμηνείας του Α.Π.Θ. από το 2005 έως σήμερα. Η παρουσίαση θα ολοκληρωθεί με ορισμένες προτάσεις για την παιδαγωγική αξιοποίηση του μαθήματος στο εσωτερικό ενός προγράμματος σπουδών με κατεύθυνση τη μετάφραση.

1 Η διάκριση μεταξύ Γενικών και Ειδικών Κειμένων – Θεωρητική προσέγγιση

Η μετάφραση Γενικών Κειμένων προσδιορίζεται συνήθως σε αντιδιαστολή με τη μετάφραση Ειδικών Κειμένων. Το συγκεκριμένο δίπολο υποκρύπτει τη διάκριση μεταξύ γενικής και ειδικής γλώσσας ή γλώσσας για ειδικούς σκοπούς, η οποία κυριάρχησε στη διδακτική των ζωντανών γλωσσών τις τρεις τελευταίες δεκαετίες.¹ Στη μεταφρασεολογία, η θέση αυτή αποτυπώνεται στον ορισμό του D. Gouadec [3:34], σύμφωνα με τον οποίο τα κείμενα της Γενικής Μετάφρασης δεν εντάσσονται σε μια συγκεκριμένη κατηγορία, ούτε διαθέτουν ειδικό ή τεχνικό περιεχόμενο. Συνεχίζοντας απαριθμεί τα είδη κειμένων που συνήθως αποκαλούνται γενικά και στα οποία κατατάσσει:

- Βιογραφίες,
- Μονογραφίες,
- Δοκίμια,
- Συνταγές μαγειρικής,
- Τουριστικούς οδηγούς,
- Φυλλάδια,
- Άρθρα από τον Τύπο (ημερήσιο και περιοδικό),
- Λεζάντες,
- Παρουσιάσεις επιχειρήσεων,
- Οδηγίες χρήσης.

Με βάση τα παραπάνω τίθενται ήδη κάποια πρώτα ερωτήματα, όπως για παράδειγμα με ποιο κριτήριο οι βιογραφίες αποσπώνται από τη λογοτεχνία, η οποία αντίθετα εντάσσεται στην ειδική μετάφραση; Ομοίως, πώς μπορούμε να κατατάξουμε στην ίδια κατηγορία τις

---

¹ Έργο αναφοράς στο εν λόγω ζήτημα θεωρείται το βιβλίο του P. Lerat [1] με τίτλο *Les langues spécialisées*. Για μια ιστορική αναδρομή στις διαφορετικές γλωσσολογικές και παιδαγωγικές τάσεις που διαμόρφωσαν το τοπίο από το 1970 έως 1990, βλ. F. Carton [2: 39-47].

οδηγίες για μία καφετιέρα και αυτές για ένα αλυσοπρίονο, προϊόν σαφώς πιο εξειδικευμένο; Και άλλωστε ποιος δεν έχει έρθει αντιμέτωπος με συνταγές μαγειρικής που περιέχουν ακανθώδη και δυσεπίλυτα ζητήματα για τον μεταφραστή και ειδικά τον μαθητευόμενο; Τα παραδείγματα που θα αναλυθούν στην τρίτη ενότητα και τα οποία αντλούνται από αυθεντικά κείμενα επιχειρούν να διευρύνουν αυτό τον προβληματισμό.

Μία διαφορετική μεταφρασεολογική προσέγγιση προτείνεται από την Κ. Reiss στο κλασικό έργο της *Translation Criticism – The Potentials & Limitations* [4]. Ακολουθώντας τη διάκριση του γερμανού γλωσσολόγου Κ. Bühler [5: 28], η θεωρητικός προτείνει ένα τρίπτυχο κατάταξης, με κριτήριο τη βασική λειτουργία που τα κείμενα επιτελούν:

Α) Πληροφοριακά κείμενα (*informative texts*), στα κείμενα αυτά δίνεται έμφαση στο περιεχόμενο,

Β) Εκφραστικά κείμενα (*expressive texts*), στα κείμενα αυτά δίνεται έμφαση στη μορφή,

Γ) Προτρεπτικά κείμενα (*operative texts*), βασική λειτουργία των κειμένων αυτών είναι να πείσουν τον χρήστη τους να προβεί σε μία ενέργεια [4: 26].²

Με βάση το παραπάνω τρίπτυχο, στην πρώτη κατηγορία εντάσσονται μια πληθώρα κειμένων που εκτείνονται από τα δελτία τύπου και τα ειδησεογραφικά κείμενα μέχρι τις ευρεσιτεχνίες εμπορικών προϊόντων και τα τεχνικά κείμενα.³ Στο σημείο αυτό, η Reiss μοιάζει να καταργεί το διαχωρισμό μεταξύ γενικής και ειδικής μετάφρασης καθώς στην ίδια κατηγορία συναντάμε κείμενα μεγάλης εξειδίκευσης και κείμενα γενικού περιεχομένου. Ωστόσο, μία διευκρίνιση στη συνέχεια, αναφορικά με τα πληροφοριακά κείμενα, ρίχνει νέο φως στη γνωστή διάκριση:

«Εάν ο πρωτότυπος συντάκτης απευθύνεται σε ειδικούς (όπως συμβαίνει στα εγχειρίδια ή στα επιστημονικά περιοδικά) η μετάφραση θα πρέπει να διατηρήσει την ίδια ακρίβεια στη χρήση τεχνικής ορολογίας. Εάν ο συντάκτης απευθύνεται στο πλατύ κοινό (όπως συμβαίνει στα εισαγωγικά βιβλία ή στα περιοδικά γενικού ενδιαφέροντος) η μετάφραση θα πρέπει να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στα υφολογικά χαρακτηριστικά.»⁴ (όπ.π. :30).

² Κοντινή, ως ένα βαθμό, είναι και η διάκριση του J. Delisle [6], ο οποίος διαχωρίζει τα κείμενα σε πραγματολογικά και μη, με βάση τον πληροφορικό χαρακτήρα του κειμένου (αναφέρεται στην C. Durieux [7: 23]).

³ Στα εκφραστικά κείμενα περιλαμβάνονται λογοτεχνικά έργα (πεζογραφία και ποίηση) ενώ στα προτρεπτικά κατατάσσονται διαφημίσεις, κείμενα προπαγάνδας καθώς και πολιτικά κείμενα.

⁴ Όπου δεν δηλώνεται διαφορετικά η μετάφραση είναι της γράφουσας.

Με άλλα λόγια, το κοινό στόχος και οι ερμηνευτικές του ικανότητες είναι αυτό που καθορίζει τις μεταφραστικές επιλογές και άρα κατ' επέκταση τον γενικό ή εξειδικευμένο χαρακτήρα του κειμένου.

Στη συνέχεια θα επιχειρηθεί η σκιαγράφηση της διδασκαλίας του μαθήματος ΜΓΚ στο ελληνικό πανεπιστήμιο.

2 Το μάθημα της Μετάφρασης Γενικών Κειμένων στο πανεπιστήμιο – Γενική παρουσίαση

Η ΜΓΚ είναι εξ ορισμού ένα εισαγωγικό μάθημα πρακτικής εξάσκησης των φοιτητών στη μετάφραση, ένα μάθημα που επιχειρεί να προετοιμάσει τους δυνητικούς/μαθητευόμενους μεταφραστές στις απαιτήσεις του επαγγέλματος. Στην πράξη, η ΜΓΚ, όπως συμβαίνει και με άλλα μαθήματα του προγράμματος σπουδών ειδικά στα Τμήματα Ξένων Γλωσσών και Φιλολογιών, λειτουργεί πολλές φορές ενισχυτικά ως προς τις γλωσσικές δεξιότητες των φοιτητών, τόσο στην εκάστοτε γλώσσα πηγή όσο και στη γλώσσα στόχο, που συνήθως είναι η μητρική τους.

Ανατρέχοντας στις ιστοσελίδες των τριών ανώτατων ιδρυμάτων όπου διδάσκεται η μετάφραση, στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο, στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, αναζητήσαμε στους Οδηγούς Σπουδών τα μαθήματα που είτε δηλώνονται ως ΜΓΚ είτε με βάση την περιγραφή τους θα μπορούσαν να ενταχθούν σ' αυτή την κατηγορία. Ειδικότερα, καταγράφηκαν οι ακόλουθες πληροφορίες: α) τίτλος μαθήματος, β) ίδρυμα, γ) γλώσσες εργασίας, δ) εξάμηνο σπουδών, ε) θεματική, στ) είδη κειμένων, ζ) χρήση ηλεκτρονικών πηγών και η) αναφορά σε ορολογία/ ορολογική αναζήτηση και τεκμηρίωση.

Από τη μελέτη των περιγραφών που βρίσκονται αναρτημένες στο Διαδίκτυο προέκυψαν οι ακόλουθες παρατηρήσεις:

- Ο όρος ΜΓΚ δεν χρησιμοποιείται από το σύνολο των διδασκόντων, παρόλο που με βάση το εξάμηνο σπουδών στο οποίο απευθύνονται τα μαθήματα, τη θέση τους στο πρόγραμμα σπουδών και κυρίως το περιεχόμενο της διδασκαλίας τους, θα κατατάσσονταν εύκολα σε αυτή την κατηγορία. Συγκεκριμένα, στα 17 μαθήματα που καταγράφηκαν μόνο τα τέσσερα ονομάζονται Μετάφραση Γενικών Κειμένων. Τέσσερα χρησιμοποιούν τον όρο «εισαγωγή», ενώ επτά μαθήματα χρησιμοποιούν τον όρο «Μετάφραση», το ζεύγος γλωσσών και αύξουσα αρίθμηση προκειμένου να δηλώσουν τον κλιμακούμενο βαθμό δυσκολίας των μαθημάτων. Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο όρος «Version» που χρησιμοποιείται σε κάποιο πρόγραμμα σπουδών. Ο συγκεκριμένος όρος παραπέμπει σε μια ολόκληρη φιλοσοφία της

μετάφρασης, κατάλοιπο της μετάφρασης από τα Λατινικά, όπου ως ζητούμενο της μεταφραστικής πράξης ορίζεται η ταύτιση με το πρωτότυπο. Ειδικά στη Γαλλία, όπου ο όρος χρησιμοποιείται ακόμη σε πανεπιστημιακό επίπεδο, δηλώνει τη μετάφραση που γίνεται για παιδαγωγικούς σκοπούς, τη μετάφραση που στοχεύει στην προετοιμασία των φοιτητών για τους διαγωνισμούς των καθηγητών (CAPES, agrégation)⁵.

- Ως προς τους γλωσσικούς συνδυασμούς που καταγράφηκαν εκπροσωπούνται όλες οι γλώσσες που διδάσκονται, δηλαδή αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά.
- Ως προς το εξάμηνο σπουδών, όπου αυτό δηλώνεται, το μάθημα απευθύνεται ως επί το πλείστον σε μικρά εξάμηνα. Η διαφορά είναι ότι για το Ιόνιο Πανεπιστήμιο, όπως είναι φυσικό, η ΜΓΚ ξεκινά από το Α' εξάμηνο σπουδών ενώ στα Ξενόγλωσσα Τμήματα τις περισσότερες φορές προσφέρεται για τους φοιτητές του Δ' εξάμηνου και άνω.
- Ως προς τη θεματική των προς μετάφραση κειμένων, πέντε από τα δεκαεπτά μαθήματα δηλώνουν ότι χρησιμοποιούνται κείμενα «γενικού περιεχομένου» ενώ τέσσερα ορίζουν πιο συγκεκριμένα τη θεματική τους ως «επικαιρότητα».
- Ως προς τα είδη κειμένων που χρησιμοποιούνται ο δημοσιογραφικός λόγος συναντάται σε έξι από τα 17 μαθήματα, δύο κάνουν λόγο για πραγματολογικά κείμενα, από μία φορά απαντώνται εμπορικά κείμενα, αποσπάσματα από βιβλία, ενημερωτικά φυλλάδια και έντυπα οδηγιών. Εντύπωση προκαλεί η περίπτωση όπου δηλώνεται ότι μεταφράζονται κείμενα «νομικά, ευρωπαϊκά, οικονομικά, χρηματοοικονομικά, τεχνικά κ.ά.».
- Ως προς την ορολογική αναζήτηση και τεκμηρίωση, επτά στα 17 μαθήματα εντάσσουν τις συγκεκριμένες δραστηριότητες στο πρόγραμμα διδασκαλίας της ΜΓΚ. Από αυτά ένα αναφέρεται σε έντυπες πηγές ενώ τα υπόλοιπα έξι σε ηλεκτρονικές.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι:

Α) Δεν υπάρχει ομοιομορφία ως προς τη χρήση του όρου ΜΓΚ, ούτε μεταξύ διδασκόντων που πιλοφороούν έτσι το μάθημά τους αλλά ούτε και μεταξύ αυτών που προσφέρουν μαθήματα που στην ουσία άπτονται αυτού του αντικειμένου.

---

⁵ Χαρακτηριστικό αυτής της παράδοσης είναι το γεγονός ότι σε ολόκληρο το βιβλίο του M. Ballard με τίτλο *La traduction à l'Université* [8] δεν γίνεται καμία αναφορά σε ζητήματα ορολογικής αναζήτησης και τεκμηρίωσης ενώ συχνότατα οι συγγραφείς αναφέρονται στην πρακτική του «Thème-Version».

Β) Δεν παρατηρείται σαφής διάκριση ως προς τα είδη κειμένων και τις θεματικές που εμπíπτουν στη συγκεκριμένη κατηγορία μετάφρασης, με ακραίο παράδειγμα το «Εργαστήριο Μετάφρασης Γενικών Κειμένων» στο οποίο, με βάση την περιγραφή του Οδηγού Σπουδών, μελετώνται «νομικά, τεχνικά, ειδικά κείμενα». Αν πρόκειται για αυθεντικά νομικά, τεχνικά ή ειδικά κείμενα θεωρούμε ότι η ύλη εμπίπτει σαφώς στο μάθημα της Ειδικής Μετάφρασης.

Γ) Δεν εμφανίζεται ομοφωνία ως προς τη θέση της ορολογίας, της ορολογικής αναζήτησης και της τεκμηρίωσης μέσα στο μάθημα ΜΓΚ καθώς περισσότεροι από τους μισούς διδάσκοντες δεν κάνουν καμία αναφορά στο θέμα.

Σίγουρα στους λόγους που αιτιολογούν αυτές τις αποκλίσεις θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν πρώτον ο διαφορετικός επιστημονικός προσανατολισμός των εκάστοτε διδασκόντων που στελεχώνουν τα διάφορα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Δεύτερον, οι υπάρχουσες διαφορές στην εσωτερική οργάνωση των ακαδημαϊκών μονάδων και η διδακτική τους αυτοτέλεια ή μη. Και τρίτον, το διαφορετικό προφίλ των φοιτητών, σε συνάρτηση με το γλωσσικό τους υπόβαθρο και τις προγενέστερες γνώσεις τους. Θεωρώ ωστόσο ότι υπάρχουν και εγγενείς θεωρητικοί λόγοι που θολώνουν το τοπίο.

Στη συνέχεια θα περάσουμε στη ανάλυση των παραδειγμάτων.

3 Ανάλυση παραδειγμάτων Γενικών Κειμένων

Τα μαθήματα ΜΓΚ I και II (Γαλλικά-Ελληνικά) αποτελούν τμήμα του προγράμματος σπουδών του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Μετάφρασης-Διερμηνείας. Τα μαθήματα διδάσκονται στο α' και β' εξάμηνο σπουδών αντίστοιχα και είναι υποχρεωτικά για όσους μεταπτυχιακούς έχουν τα γαλλικά ως γλώσσα εργασίας. Το κοινό του ΔΠΜΣ είναι πτυχιούχοι πανεπιστημίου. Δεκτοί γίνονται απόφοιτοι όλων των σχολών μολονότι στην πράξη η πλειονότητα των μεταπτυχιακών προέρχεται από τις ανθρωπιστικές επιστήμες.⁶ Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές έχουν υψηλό επίπεδο γλωσσικής επάρκειας, το οποίο πιστοποιείται τόσο από την κατοχή τίτλων σπουδών όσο και από τις επιδόσεις τους στις κατατακτήριες γραπτές εξετάσεις.

Λόγω περιορισμένου χώρου στο σημείο αυτό θα αναλυθούν πέντε είδη κειμένων, με βάση την κατάταξη του Gouadec (όπ.π.).

---

⁶ Για το ρόλο που διαδραματίζει το προφίλ των εκπαιδευόμενων μεταφραστών και οι προγενέστερες σπουδές τους στη διαμόρφωση της διδασκαλίας των μαθημάτων πεδίου, βλ. επίσης V. Korkas και P. Pavliades [9: 22].

Ειδικότερα, θα αναλυθούν τα ακόλουθα κείμενα:

A/A	Τίτλος	Συγγραφέας/ Φορέας	Είδος κειμένου	Μέσο	Θεματική	Κοινό
1	Diagnostic/ Symptômes	Fondation pour la Recherche sur Alzheimer	Ενημερωτικό Υλικό	Διαδίκτυο	Ιατρικά	Ευρύ
2	Le guide de l'allaitement	Institut national de prévention et d'éducation pour la santé	Ενημερωτικό Υλικό – Οδηγός	Διαδίκτυο	Ιατρικά	Ευρύ
3	Couteau électrique de Luxe	Moulinex	Οδηγίες Χρήσης	Χαρτί	Τεχνικό	Ευρύ
4	Galette des rois à la pomme rôtie	750gr	Συνταγή μαγειρικής	Διαδίκτυο	Μαγειρική	Ευρύ
5	La révolution du goût	Christophe Labbé, Olivia Recasens	Άρθρο περιοδικού	Le Point	Κοινωνία/ Διατροφή	Ευρύ
6	TIRALO, Fauteuil de loisir amphibie- la mer pour tous !	ESAT l'Ensoleillade	Παρουσίαση προϊόντος/ Διαφημιστικό Υλικό	Διαδίκτυο	Τεχνικό	ΑΜΕΑ, σύλλογοι ΑΜΕΑ, εμπορικοί αντιπρόσω- ποι

Το πρώτο κείμενο αφορά τη νόσο του Αλτσχάιμερ και προέρχεται από την ιστοσελίδα ιδρύματος που προάγει την έρευνα πάνω στη συγκεκριμένη νόσο. Ανήκει στην κατηγορία των εκλαϊκευμένων ιατρικών κειμένων (texte vulgarisé)⁷ και θεωρητικά απευθύνεται στο ευρύ κοινό, και ίσως περισσότερο σε όσους έχουν άμεσο ενδιαφέρον για το θέμα. Το λεξιλόγιο του κειμένου παρουσιάζει αρκετή εξειδίκευση σε ορισμένα σημεία καθώς εμφανίζονται όροι όπως «syndrome démentiel» (στην ελληνική «ανοϊκό σύνδρομο»), «mémoire épisodique» («άμεση μνήμη»), ή αρκτικόλεξα όπως «IRM» («ΛΑΜΣ», Λειτουργική Απεικόνιση Μαγνητικού Συντονισμού), «ΤΕΡ» («ΤΕΠ», Τομογραφία Εκπομπής Ποζιτρονίων), «TEMP» («ΤΜΦΕ», Τομογραφία Μονοφωτονικής Εκπομπής). Ανατρέχοντας στα γενικά λεξικά (όπως είναι το Λεξικό των εκδόσεων Κάουφμαν), παρατηρούμε ότι οι όροι δεν εντοπίζονται ή όταν εντοπίζονται η απόδοση τους δεν θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στο υπό εξέταση κείμενο. Έτσι για παράδειγμα, για το «démentiel» προτείνεται η απόδοση «παράλογος» ή για το «épisodique» «δευτερεύων, επεισοδιακός». Όπως είναι φανερό στο σημείο αυτό ο μαθητεύμενος μεταφραστής θα πρέπει να ανατρέξει σε επιπλέον πηγές – είτε ηλεκτρονικά

⁷ Για τη χρησιμότητα των εκλαϊκευμένων κειμένων στα πρώτα στάδια εκπαίδευσης στην τεχνική μετάφραση βλ. M. Cormier [10: 676 κ.εξ.]

γλωσσάρια, είτε παράλληλα/ αντίστοιχα κείμενα – προκειμένου να βρει μια πιο κατάλληλη μετάφραση. Ένα ζήτημα που παρουσιάζει ενδιαφέρον στο συγκεκριμένο κείμενο είναι η δυσκολία των φοιτητών να εντοπίσουν την ορολογία. Έτσι για παράδειγμα, η πρόταση στα γαλλικά «Si des anomalies sont détectées, il sera alors nécessaire de conduire une évaluation détaillée de l'ensemble des fonctions cognitives, réalisée par un neuropsychologue. **Si cette procédure est longue, elle est néanmoins indispensable, le diagnostic de démence étant clinique**» (που θα μπορούσε να αποδοθεί στα ελληνικά «Η εν λόγω διαδικασία, αν και χρονοβόρα, είναι απαραίτητη καθώς η διάγνωση της άνοιας διαπιστώνεται μόνο με κλινική εξέταση») μεταφράστηκε από ομάδα φοιτητών «Σε περίπτωση που ο ασθενής χρήζει κλινικής παρακολούθησης, η διαδικασία αυτή κρίνεται απαραίτητη, αν και είναι χρονοβόρα».

Το δεύτερο κείμενο αφορά τον μητρικό θηλασμό και προέρχεται από την ιστοσελίδα του γαλλικού οργανισμού πρόληψης και εκπαίδευσης σε θέματα υγείας. Ανήκει και αυτό στην κατηγορία των εκλαϊκευμένων ιατρικών κειμένων και επίσης απευθύνεται στο πλατύ κοινό και ειδικότερα σε μητέρες που επιθυμούν να θηλάσουν. Στο κείμενο βρίσκουμε όρους του ιατρικού πεδίου, όπως «colostrum» («πύαρ»), «seins ombiliqués» (εισέχουσες θηλές), κ.ά. Οι συγκεκριμένοι όροι είτε δεν εντοπίζονται στα γενικά δίγλωσσα λεξικά είτε η μετάφραση που παρέχεται δεν βοηθάει. Έτσι για το «colostrum», η μετάφραση που βρίσκουμε στο Γαλλοελληνικό Λεξικό είναι «πρωτόγαλα». Ωστόσο στο υπό εξέταση κείμενο ο γαλλικός όρος «premier lait» χρησιμοποιείται ως επεξήγηση του «colostrum» και άρα θα πρέπει να αναζητηθεί μία εναλλακτική μετάφραση. Αυτή θα ήταν ο όρος «πύαρ» που υφολογικά ανήκει στο ίδιο επίπεδο λόγου με τον πρωτότυπο. Μία επιπλέον δυσκολία παρουσιάζουν οι όροι που αφορούν τα αξεσουάρ θηλασμού, όπως «coussinet» (επιθέματα στήθους) ή «coquilles» (κοχύλια συλλογής), για τους οποίους επίσης τα λεξικά δεν επαρκούν και άρα θα πρέπει να αναζητηθούν στις ιστοσελίδες επιχειρήσεων που εμπορεύονται προϊόντα τέτοιου τύπου στην Ελλάδα.

Το τρίτο κείμενο είναι οδηγίες χρήσης ενός ηλεκτρικού μαχαιριού της μάρκας Moulinex. Πρόκειται για αυθεντικό υλικό που συνοδεύει το αντίστοιχο προϊόν και απευθύνεται στον αγοραστή του. Το κείμενο αυτό, πυκνό και ελλειπτικό εξ ορισμού, παρουσιάζει αρκετές προκλήσεις για τον μαθητευόμενο μεταφραστή, τόσο στο επίπεδο του ύφους όσο και σε αυτό των ορολογικών πόρων. Συγκεκριμένα, όροι όπως «rivet» (καρφί), «boutonnière» (οππή), «éjecteur» (κουμπί απελευθέρωσης λεπίδων) απαιτούν περαιτέρω έρευνα και αυτό όχι γιατί δεν εντοπίζονται στα γενικά δίγλωσσα λεξικά, όπως συνέβη με τα προηγούμενα παραδείγματα, αλλά αντίθετα γιατί προτείνονται δύο και τρεις αποδόσεις, τις οποίες ο

μεταφραστής θα πρέπει να αξιολογήσει προκειμένου να καταλήξει σε μία από αυτές (ή σε κάποια άλλη). Αυτό όμως που απαιτεί οπωσδήποτε έρευνα και αναζήτηση παράλληλων κειμένων αντίστοιχων προϊόντων στην ελληνική γλώσσα είναι το ύφος και οι ιδιαίτερες συμβάσεις αυτού του είδους λόγου (χρήση προστακτικής, αποφυγή άρνησης, συνοπτικός λόγος, κ.τ.λ.).

Το τέταρτο κείμενο είναι μια συνταγή μαγειρικής από το διαδικτυακό τόπο 750 gr. Στο εν λόγω κείμενο η μεταφραστικές δυσκολίες ξεκινούν ήδη από τον τίτλο της συνταγής που είναι το γλύκισμα *Galette des rois*. Πρόκειται για ένα είδος γλυκιάς πίτας που παρασκευάζεται τα Θεοφάνεια, μοιράζεται σε κομμάτια και κάποιος από τους παρευρισκόμενους τυχαίνει το μικρό αγαλαμάτιδο που είναι κρυμμένο μέσα. Λόγω της χρονικής εγγύτητας με την Πρωτοχρονιά και της σχετικής ομοιότητας του εθίμου, στην Ελλάδα αρκετοί ονομάζουν το συγκεκριμένο γλύκισμα «βασιλόπιτα», ωστόσο γευστικά δεν συμπίπτει καθόλου. Δύο άλλες μεταφραστικές τάσεις που καταγράφονται είναι είτε η διατήρηση του γαλλικού τίτλου με λατινικούς χαρακτήρες είτε η φωνητική μεταγραφή του στην ελληνική. Όλες αυτές οι επιλογές θα πρέπει και πάλι να αποτελέσουν προϊόν έρευνας προκειμένου ο εκπαιδευόμενος μεταφραστής να καταλήξει σε μια τεκμηριωμένη λύση.

Το πέμπτο κείμενο αντλήθηκε από το γαλλικό περιοδικό *Le Point* και πραγματεύεται την τάση των τελευταίων χρόνων για επιστροφή στα παραδοσιακά/βιολογικά προϊόντα, τις παραδοσιακές καλλιέργειες και για επαναπροσδιορισμό των διατροφικών αξιών μας. Το εν λόγω άρθρο, κατεξοχήν κείμενο γενικής μετάφρασης, απευθύνεται στο πλατύ κοινό και χαρακτηρίζεται από γλώσσα γλαφυρή και πλούσια, τυπική του δημοσιογραφικού λόγου. Οι εξειδικευμένοι όροι του κειμένου αφορούν την εκτροφή αγελάδων. Έτσι συναντούμε τους όρους «*holstein*» (χολστάιν), «*rie noire*» (ασπρόμαυρη), «*la beurrrière*» (η βουτυρού), τους οποίους ο μαθητευόμενος μεταφραστής αδυνατεί να εντοπίσει στα δίγλωσσα λεξικά. Στο κείμενο αυτό αρκετοί φοιτητές μας ανέτρεξαν, κατά δήλωσή τους, σε πληροφοριοδότες, ανακαλύπτοντας έτσι μια ακόμη πτυχή της ορολογικής αναζήτησης και τεκμηρίωσης.

Το έκτο και τελευταίο κείμενο που αναλύεται θεωρώ ότι βρίσκεται στα όρια μεταξύ γενικής και ειδικής μετάφρασης. Κι αυτό όχι τόσο εξαιτίας του λεξιλογίου του όσο λόγω του κοινού στο οποίο απευθύνεται το οποίο είναι περισσότερο στοχευμένο. Πρόκειται για ενημερωτικό/διαφημιστικό υλικό για μία πολυθρόνα που χρησιμοποιείται για την πρόσβαση των ατόμων με μειωμένη κινητικότητα στη θάλασσα. Το εν λόγω προϊόν κατασκευάζεται εξ ολοκλήρου από άτομα με αναπηρία, στη Γαλλία. Στο κείμενο συναντούμε όρους του τεχνικού λεξιλογίου όπως «*engin tracté*» (ελκόμενο όχημα) ή «*accoudoirs articulés*» (προσθαφαιρούμενοι βραχίονες). Είναι επίσης χαρακτηριστικό ότι όλη η δομή και η φρασεολογία του κειμένου

παρουσιάζει ιδιαιτερότητες και δεν επιτρέπει σε καμία περίπτωση την «εύκολη» λύση της κατά λέξη μετάφρασης (για παράδειγμα «...grâce à sa structure légère, Tiralo permet une utilisation confortable et prolongée» «χάρη στον ελαφρύ σκελετό του το Tiralo επιτρέπει την άνετη χρήση ακόμη και μετά από πολλές ώρες»). Και σε αυτό το κείμενο, ο φοιτητής καλό θα ήταν να αναζητήσει την απόδοση σε περισσότερες από μία πηγές, τόσο εμπορικές όσο και ιατρικές/ παραϊατρικές, προκειμένου να τεκμηριώσει τις επιλογές του.

4 Συμπεράσματα και Παιδαγωγικές προτάσεις

Κάποια συμπεράσματα που προκύπτουν τόσο από τη μελέτη των θεωρητικών απόψεων όσο και από την προσωπική μου ενασχόληση με τη διδασκαλία του μαθήματος ΜΓΚ είναι τα ακόλουθα:

Α) Πρώτον, θεωρώ ότι ο ασφαλέστερος τρόπος προσδιορισμού των Γενικών Κειμένων είναι με βάση το κοινό στο οποίο απευθύνονται και το σκοπό που επιτελούν στη γλώσσα στόχο. Όταν τα κείμενα απευθύνονται στο ευρύ κοινό και η λειτουργία τους είναι, κατά κύριο λόγο, ενημερωτική/ πληροφοριακή τότε δικαιούμαστε να μιλάμε για Γενικά Κείμενα.

Β) Δεύτερον, το μάθημα της ΜΓΚ μπορεί να χρησιμεύσει ως εφαλτήριο για τη μύση του φοιτητή στις μεθόδους αναζήτησης παράλληλων και αντίστοιχων κειμένων, στις τεχνικές εντοπισμού της ορολογίας καθώς και για την εξοικείωσή του με τα λεξικά (μονόγλωσσα και δίγλωσσα, ηλεκτρονικά και έντυπα). Φυσικά στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί ότι κάτι τέτοιο προϋποθέτει αφενός την εξοικείωση του διδάσκοντα με τις συγκεκριμένες πηγές αλλά και το κυριότερο εξαρτάται από τη θέση του μαθήματος μέσα στο curriculum του Τμήματος.

Γ) Τέλος, υπενθυμίζεται ότι εκτός από ένα εξαιρετικό εργαλείο εμβάθυνσης στις γλώσσες πηγή και στόχο, τα κείμενα ΓΜ αποτελούν ένα ακόμη κομμάτι στην πύλα της μεταφραστικής εργασίας. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη στο πλαίσιο του ΔΠΜΣ, τα μεταφραστικά γραφεία με έδρα στη Β. Ελλάδα που συμμετείχαν δήλωσαν ότι αναπόσπαστο τμήμα της μεταφραστικής καθημερινότητας αποτελούν κείμενα όπως εμπορική αλληλογραφία ή εκθέσεις ενώ δεν είναι σπάνιες οι φορές που καλούνται να μεταφράσουν κείμενα δημοσιογραφικού λόγου [11]. Τα δεδομένα αυτό συχνά παραγνωρίζονται, όπως άλλωστε φαίνεται από την ανυπαρξία σχεδόν βιβλιογραφίας επί του θέματος. Για το λόγο αυτό, προτείνεται η συστηματικότερη μελέτη και χαρτογράφηση της ΜΓΚ, των ιδιαιτεροτήτων και των συνθηκών που τη διέπουν, με στόχο την καλύτερη προετοιμασία των φοιτητών και μελλοντικών μεταφραστών σε αυτό το είδος μετάφρασης.

5 Βιβλιογραφικές αναφορές

- [1] Lerat, P. 1995. *Les langues spécialisées*. Paris : Presses Universitaires de France.
- [2] Carton F. 2008. « Des langues e spécialité au français à objectif spécifique » Στο O. Bertrand και I. Schaffner (επιμ.) *Le français de spécialité. Enjeux culturels et linguistiques*. Palaiseau : Les éditions de l'école polytechnique, 39-47.
- [3] Gouadec, D. 2002. *Profession : Traducteur*. Paris: La Maison du Dictionnaire.
- [4] Reiss, K. 2000. *Translation Criticism – The Potentials & Limitations*. Μτφ. E. F. Rhodes. Manchester: St. Jerome Publishing.
- [5] Bühler, K. 1990. *Theory of language: the representational function of language*. Philadelphia: Benjamins.
- [6] Delisle, J. 1980. « L'analyse du discours comme méthode de traduction » Στο *Cahiers de traductologie No 2*. Editions de l'Université d'Ottawa.
- [7] Durieux, C. 1988. *Fondement didactique de la traduction technique*. Collection « Traductologie », no 3. Paris : Didier Erudition.
- [8] Ballard, M. (επιμ.) 2009 *Traductologie et enseignement de la traduction à l'Université*. Arras : Artois Presses Université.
- [9] Korkas, V. Pavlides, P. 2004. "Teaching aspects of LSP (Language for Special Purposes) to non-specialists: A case for background courses in translation studies programmes" Στο *The Journal of Specialised Translation*, 2: 21-33.
- [10] Cormier, M. 1990. « Traduction de textes de vulgarisation et de textes didactiques : approche pédagogique » Στο *Meta : Journal des traducteurs*, vol. 35, n^ο 4 : 676-688.
- [11] Σίσκου, Μ. 2008. «Τα είδη των κειμένων στην ελληνική αγορά της μετάφρασης» Στο *Πρακτικά της 1^{ης} Συνάντησης Νέων Μεταφρασεολόγων «Μεταφραστικές Σπουδές και Έρευνα στην Ελλάδα»*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, http://www.frl.auth.gr/sites/trad_congress/PDF/Siskou.pdf

Ελπίδα Λουπάκη

Λέκτορας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας
Τομέας Μετάφρασης, 541 24 Θεσσαλονίκη
Ηλ-ταχ.: eloupaki@frl.auth.gr